

Proč říci "ne" aktivistickým neziskovkám

29.září 2005 Zbyněk Klíč

Nedorozumění. Toto slovo asi nejlépe charakterizuje spor prezidenta Václava Klause s představiteli nevládních organizací a disidentů z přelomu května a června. Rozmíšku vyvolal prezidentův projev na zasedání Rady Evropy ve Varšavě, kde se vyslovil proti postupnému narůstání jevu zvaného postdemokracie. Spor jasně ukázal, že přední představitelé nevládních organizací vůbec nepochopili podstatu fungování demokratického systému.

Co je to demokracie?

Demokracie je založena na řízení země politiky, vzešlými ze svobodných a rovných voleb. Ti takto získávají mandát vládnout od *všech* občanů (a nic na tom nemění fakt vysoké volební neúčasti, důležitá je možnost volit). Složení parlamentu odráží vůli *všech* obyvatel země. Tito politikové rozhodují o různých věcech týkajících se každodenního života občana, a to prostřednictvím vytvářených zákonů. Jelikož tyto zákony vzešly z celostátně zvoleného legislativního tělesa, mají nezpochybnitelný nárok na celostátní platnost (a zákony tu přeci jsou od toho, aby platily pro všechny stejně).

Samozřejmě tu však jsou zákony, které se týkají specifické skupiny obyvatelstva a příslušníci této skupiny mají eminentní zájem na jejich prosazení. Proto lobbují. *„To, že při jakémkoliv zákoně dostáváte hromady dopisů od lidí, kterých se ten zákon dotkne kladně či záporně, to je smysl politiky. Bylo by absurdní, kdybychom toto chtěli nějakým způsobem zakázat nebo vymazat z naší reality. V tom není sebemenší problém,“* uvedl např. v knize svých interview Přerušovaný rozhovor prezident Klaus. S jeho názorem nelze než souhlasit. Problém však nastává v okamžiku, kdy takto jednající lidé přestanou politiky pouze přesvědčovat a začnou se na vytváření zákona přímo podílet. Jaké oprávnění k tomu mají? Byli pověřeni celou zemí, aby to dělali? Jinými slovy jde o to, že nikým nevolené, parciální skupiny se pouze s legitimitou svého vlastního zájmu (který je z definice částečný) podílejí na vytváření zákona (který by z definice měl být absolutně, tedy pro všechny, platný).

Nečestná argumentace

Podíváme-li se na argumentaci zástupců nevládních organizací, zjistíme, že se snaží prezidentu Klausovi „přišít“ něco, o čem vůbec v jeho varšavském vystoupení nebyla řeč. Václav Klaus ve svém projevu v žádném případě nezpochybnil činnost občanské společnosti jako takové, přesto drtivá většina protiargumentů směřovala právě do této oblasti. Za všechny citujme větu z dopisu, jímž neziskovky žádají od Václava Klause omluvu: *„Pocit studu v nás vyvolává skutečnost, že naše republika má prezidenta, který bez skrupulí znehodnocuje a odsuzuje činnost tisíců občanů aktivních v neziskovém sektoru.“*

Nikdo nikdy nebral občanům či spolkům právo mluvit do věcí veřejných. Všichni máme možnost uspořádat petici, happening, napsat článek do novin, pozvat politika k veřejné debatě a tímto prostřednictvím jej masírovat svými argumenty. Proč by však některé skupiny měly mít větší práva než ostatní? A proč obecně skupinová práva by měla dominovat nad právy jednotlivce?

Dalším problémem je fakt, že nevládní organizace nevstupují do politického boje se sobě rovnými konkurenty (jak činí politické strany), ale prosazují svůj názor nezávisle na konkurenčních tlacích. Nesnaží se tedy najít kompromis, ale snaží se plně prosadit svoji *parciální* vůli a aplikovat jí na *celou* společnost. Jenže ve společnosti existuje pluralita různých zájmů a výsledek v podobě zákona vzniká z konfliktu a kompromisu jednotlivých skupin. Teoreticky je sice možné instalovat konflikt mezi

zájmovými skupinami, jenže ty ze své definice sledují pouze svůj vlastní zájem, a to navíc bez mandátů těch, na které by jejich normy dopadaly. Politik naopak, chová-li se jakkoliv, je v posledku zodpovědný svému voliči, který jej může z jeho místa odvolat, což pro zástupce nevládní sféry neplatí.

Občanská společnost je nutností

Nikdo nepopírá nutnost existence aktivní občanské společnosti. Naopak. Bez existence všech možných spolků a sdružení by byl občan konfrontován pouze s neosobním státním aparátem a stále více by se izoloval. Člověk však ze své přirozenosti hledá ochranu a jistotu, kterou mu poskytuje sféra občanské společnosti. Ta jej kultivuje, učí a socializuje. Ale činí pouze to. Jejím úkolem nemá být vládnout, jejím úkolem má být zajišťovat věci, na které stát ani jednotlivec nestačí.

Postdemokracie v Klausově smyslu neznamena popření této činnosti. Postdemokracie značí snahu některých organizací uzurpovat si moc, která jí nepatří. Chceme-li postavit naši společnost na jednotlivci a jeho individuálních právech, musíme mu ponechat suverenitu rozhodovat o tom, kdo mu bude vládnout. Vezmeme-li mu ji, vezmeme mu i kus jeho svobody.